

KALAJOEN KAUPUNGIN

**YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEIS-
TOIMINTA-ALUE**

VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2023

Sisällysluettelo

1	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma	3
1.1	Toimialue	3
1.2	Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen	4
1.2.1	Riskinarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen	6
1.2.2	Tarkastusten sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika	7
1.3	Koulutus	8
1.4	Valvontatietojärjestelmä	8
1.5	Viestintä	8
	Toimivaltasuhteet normaaliajan häiriötilanteissa	9
1.6	Valvonnan kustannukset ja maksullisuus	9
1.6.1	Elintarvikelain (297/2021) mukaan	10
1.6.2	Terveydensuojelulain (763/1994) mukaan	12
1.6.3	Tupakkalain (549/2016) mukaan	12
1.7	Poikkeus- ja häiriötilanteisiin varautuminen	13
1.8	Epidemioiden selvittäminen	14
1.9	Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	15
2	Valvonnan toimialat	16
2.1	Elintarvikevalvonta	16
2.1.1	Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja sisältö	16
2.1.2	Valvontakohteiden hyväksymis- ja rekisteröintimenettely ja tiedottaminen	16
2.1.3	Erilaiset tarkastukset	18
2.1.4	Pakkokeinojen käyttö	20
2.1.5	Elintarvikevalvonnan kohteet	21
2.1.6	Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma	21
2.1.7	Elintarvikevalvonnan näytteenotto, painopisteet ja projektit	22
2.2	Terveydensuojelu	22
2.2.1	Valvonnan tavoitteet, sisältö ja kohteet	22
2.2.2	Laivatarkastukset	23
2.2.3	Ei säännöllinen valvonta	23
2.2.4	Tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika	29
2.2.5	Pakkokeinot	30
2.2.6	Terveydensuojelun painopisteet ja valvontaprojektit	30
2.3	Tupakka- ja lääkelain valvonta	31

2.3.1 Tupakkalain valvonnan tavoitteet	31
2.3.2 Tupakkalain valvonnan sisältö.....	32
2.3.3 Lupamenettely	32
2.3.4 Lääkelain valvonta	34
2.3.5 Tupakka- ja lääkelain valvonnan toteutumisen arviointi.....	35
3 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi.....	35
4 Liitteet	38
LIITE 1 Elintarvikevalvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2023	38
Maitotilat + kananmunapakkaamot ja muut eläinalkutuotanto Eläinten hyvinvoinnin valvontaohjelmassa. 38	
LIITE 2 Elintarvikevalvonnan näytteenotto.....	39
LIITE 3 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit.....	40
LIITE 4 Terveydensuojelulain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2023	42
LIITE 5 Terveydensuojelulain mukainen valvontaprojekti.....	45
Liite 6 Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys v. 2023.....	46
Liite 7 Tupakkalain painopisteet ja valvontaprojektit	47

1 Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Tarkoituksena on varmistaa korkealaatuinen ympäristöterveydenhuollon valvonta, mikä edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, sitä tehdään riittävin voimavaroin ja se on oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö. Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla, ohjaamalla ja kouluttamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla häiriötilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös seurattava, että toimija poistaa epäkohdat. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi. Valvontaviranomaisen toimien tulee olla hyvän hallinnon mukaisesti suhteessa epäkohtiin, eikä tuotteiden tai palveluiden tarjoamista tule rajoittaa enempää kuin on tarpeen. Toimijalle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi hallintolaissa esitetyllä tavalla.

Valvontakeinot ja valvonnan kohdentaminen valitaan siten, että valvontaa on mahdollisimman vaikuttavaa. Erityisesti suunnitelmallista valvontaa on kohdennettava riskiperusteisesti.

Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue toteuttaa itsenäisesti valtakunnallisten valvontaohjelmien mukaisesti laatimaansa valvontasuunnitelmaa. Toimialakohtaiset valvontaohjelmat ovat: valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma, valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ja Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU).

1.1 Toimialue

Raahen ja Kalajoen kaupunkien sekä Siikajoen, Pyhäjoen ja Merijärven kuntien muodostama ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue, jota Kalajoen kaupunki isännöi, aloitti toimintansa 1.1.2009. Seudun

erityispiirteitä ovat terästeollisuus Raahessa, alkutuotannon suuri määrä Siikajoen, Pyhäjoen, Merijärven ja Kalajoen alueella. Kalajoki on erityisesti kesäaikana vilkas matkailukohde.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen päätöksentekaelimenä toimii Kalajoen kaupungin ympäristölautakunta. Lisäksi sopijakunnat ovat asettaneet toimialaa koskevan kuntien yhteisen neuvottelukunnan, jonka luonne on neuvoa antava, ja jossa on jäseniä kaikista yhteistoiminta-alueen kunnista. Edustaja neuvottelukuntaan on nimetty sekä poliittiselta että ammatilliselta tasolta (1+1/kunta). Neuvottelukunta seuraa toimintaa ja etenemistä. Kokous järjestetään tarpeen mukaan, vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Ympäristölautakunta on delegoinut v. 2023 alaisilleen viranhaltijoille elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalaissa kunnalle kuuluvaa toimivaltaa. Terveystarkastajat ja ympäristöterveydenhuollon johtaja toimivat lääkelain (359/1987) mukaisena nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Valvontaeläinlääkäri, praktikkoeläinlääkärit, ympäristöterveydenhuollon johtaja ja terveystarkastajat valvovat yhteistoiminta-alueella eläinsuojelulain nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamista.

1.2 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen

Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitaa 5 terveystarkastajaa, ympäristöterveydenhuollon johtaja ja 8 praktikkoeläinlääkäriä ja 2 valvontaeläinlääkäriä, joista toinen virka on yhteinen Kallion ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kanssa. Ympäristöpalvelut Helmen kanssa on voimassa sopimus praktikkoeläinlääkäripalveluiden ostamisesta entisen Vihannin kunnan alueelle.

Nimi	Virka	Vastuualue	Toimipiste
Ville Soininen	ympäristöterveydenhuollon johtaja	hallinto, terveysvalvonta	Kalajoki
Pirjo Prokkola	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Kalajoki

Jorma Riihikoski	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Kalajoki
Sari Ouramo	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Raahe
Jukka Häikiö	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Raahe
Anu Räsänen	terveystarkastaja	terveysvalvonta	Raahe
Riikka Juola	eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Ulla Mertaniemi-Hannus	eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Pirjo Kerola	eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Alex Mäkinen	vs. eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Tuula Sihvonen	vs. eläinlääkäri	praktiikka	Kalajoki
Jarmo Hämäläinen	eläinlääkäri	praktiikka	Siikajoki, Pyhäjoki, Raahe
Virka auki	eläinlääkäri	praktiikka	Raahe
Virka auki	eläinlääkäri	praktiikka	Raahe
Virka auki	eläinlääkäri	praktiikka	Raahe
Laura Sedrik	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta	Kalajoki, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki, Merijärvi
Virka auki	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta	50% Kalajoen yhteistoiminta-alueella
Ritva Hietala	osa-aikainen sihteeri		Kalajoki

Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta valvottaville toimialoille.

Toimiala	Tehtäviin suunnitellut henkilötyövuodet
Elintarvikevalvonta	2,0
Laitosvalvonta	0,3
Terveydensuojelun valvonta	3,0
Tupakkavalvonta	0,1

Elintarvikelain mukaista valvontaa tekevät valvontaeläinlääkäri (maidontuotantotilojen hygieniataarkastukset) ja kaksi terveystarkastajaa. Terveydensuojelulain mukaista valvontaa tekee kolme terveystarkastajaa. Tupakkavalvontaa suoritetaan muun valvonnan (elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukainen valvonta) yhteydessä. Yksi terveystarkastajista hoitaa terveystarkastuksen johtajan viransijaisuutta.

Valvontakohteiden tarkastusten lisäksi aikaa tulee varata tarkastuksen valmisteluun, matkoihin ja tarkastuskertomuksen laatimiseen. Lisäksi voimavaroja kuluu suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin tehtäviin, joita ovat mm. asunnontarkastukset, laivatarkastukset, epäilyyn perustuvat tarkastukset, häiriötilanteiden aiheuttamat toimenpiteet, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, toimijoiden ohjaus ja neuvonta sekä lausuntojen antaminen sidosryhmille sekä koulutuksiin osallistuminen.

1.2.1 Riskinarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnitellaan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskien suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne, laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys. Valvontaa voidaan harkita kevennettäväksi silloin, kun toimijan

on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti. Valvontaviranomaisen on tällöin selkeästi kirjattava perustelut valvonnan keventämiselle.

Yhteistyö ja avoin vuoropuhelu toimijoiden ja eri viranomaisten välillä edistää valvonnan vaikuttavuutta merkittävästi. Ympäristöterveydenhuollon yhteistarkastuksilla voidaan tehostaa valvontaa niin valvojan kuin toimijan näkökulmasta.

1.2.2 Tarkastusten sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen toimesta säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimustenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin tai tuotteisiin.

Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastukset voivat sisältää myös näytteenottoa ja mittauksia, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palveluiden terveyshaittojen, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Osassa kohteita on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella.

Pääosa valvonnasta toteutuu ennalta laadittuun suunnitelmaan perustuvilla ns. **valvontasuunnitelman** mukaisilla tarkastuksilla. Seurantatarkastuksilla varmistetaan annettujen ohjeiden ja määräysten toteutuminen. Myös tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta on maksullista valvontasuunnitelmaan sisältyvänä silloin, kun määräysten antaminen perustuu säädösten noudattamatta jättämiseen.

Muita tarkastuksia tehdään tarvittaessa valitusten tai muiden viranomaisten esittämien valvontapyyntöjen yms. vuoksi. Tarkastuksia tehdään joko ennalta ilmoittamatta tai sopimalla tarkastusaika. Tarkastuksesta ilmoittaminen ei saa vaarantaa tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.

Tarkastukseen kuuluu:

1. Tarkastukseen valmistautuminen ja asiakirjoihin perehtyminen

2. Tarkastus, jonka sisältöön vaikuttavat kohde ja siellä harjoitettava toiminta
3. Tarkastuksesta suoritettavan dokumentin kirjoittaminen

1.3 Koulutus

Kalajoen ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat osallistuvat vuosittain eri keskusvirastojen, Ympäristö- ja terveystieteiden, aluehallintoviraston (maksuttomia) sekä muiden tahojen järjestämiin koulutustilaisuuksiin (asumisterveys, elintarvikevalvonta, vesihuolto jne.).

Yksikön koulutussuunnitelmassa otetaan huomioon valvonnan tarpeet ja henkilöstön erikoisosaamisalueet. Koulutussuunnitelmaa täydennetään vuoden aikana. Koulutukset kirjataan palkkahallinnon tietokantaan.

1.4 Valvontatietojärjestelmä

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuolto on käyttänyt vuodesta 2019 lähtien Valtakunnallista valtakunnallista keskitettyä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI:a, jonne tarkastuskertomukset, todistukset, yhteydenotot ja näytteenotot tallennetaan. TerveKuu-ohjelma on valvontahistorian tietokanta, vuonna 2023 jatketaan tämän tietovaraston käyttöä.

Eläinlääkäreiden käytössä olevista tietojärjestelmistä kerrotaan tarkemmin EHO:ssa.

1.5 Viestintä

Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Lähinnä tulevat kyseeseen viralliset tiedotteet lehdissä, haastattelujen anto ja tiedotus ympäristöterveydenhuollon ja kunnan kotisivuilla ja facebookissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat. Asiakaspalautekyselyitä tehdään säännöllisesti terveystieteiden ja eläinlääkintähuollon asiakkaille.

Työhön liittyy paljon tarkastuskäyntejä sekä liikkumista, kaikilla työntekijöillä on matkapuhelin ja kannettava tietokone. Viranhaltijat ovat puhelimen ja sähköpostin välityksellä asiakkaiden tavoitettavissa. Yhteystiedot löytyvät Kalajoen kaupungin ja ympäristöterveydenhuollon verkkosivuilta. Tarkastajien toimipisteet ovat Kalajoella ja Raahessa. Eläinlääkäreiden vastaanottotilat sijaitsevat Kalajoella, Raahessa ja Siikajoella.

Viestintää häiriötilanteissa ohjataan Oulun eteläisten yhteistoiminta-alueiden yhteisessä häiriötilannesuunnitelmassa kuvatuilla tavoilla.

Toimivaltasuhteet normaaliajan häiriötilanteissa

Valtioneuvosto, ministeriöt ja toimivaltaiset viranomaiset vastaavat voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Ympäristöterveydenhuollon virallisesta tiedottamisesta vastaa ympäristöterveydenhuollon johtaja tai hänen varahenkilönsä.

1.6 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Valvontamaksuilla on oleellinen merkitys ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamisessa. Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Vuosittain kerätään veroluonteista tupakkalain mukaista valvontamaksua sekä terveydensuojelulain ja elintarvikelain mukaisia perusmaksuja. Lisäksi kunnan talousarviossa on varattava varoja yllättäviin tilanteisiin kuten esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden varalle tai valitustapausten selvittämiseksi. Näistä kunta ei voi periä maksua. Maksujen periminen suunnitelmallisesta valvonnasta edellyttää, että kunnassa on hyväksytty valvontasuunnitelma ja maksutaksa.

palkat sivukuluineen (tarkastajat, ympäristöterveydenhuollon johtaja, valvontaeläinlääkäri, toimistohenkilöstö) + vuokrat + hallinnon kustannukset+ puhelin+ matkakustannukset+ koulutuskustannukset

Valvontatunnin hinta =

---

tehollinen vuotuinen valvonta-aika tunteina (valvontahenkilöstön vuotuinen työtuntimäärä – loma-ajat – sairauspoissaolot - tarkastusmatkoihin käytetty aika)

Mikäli suunnitelmaan merkittyä tarkastusta ei voida toteuttaa, ei tekemättä jääneestä tarkastuksesta peritä maksua. Näytteiden tutkimisesta laboratorio perii maksun kyseisen laboratorion hyväksymän taksan mukaisesti suoraan asianosaiselta, tutkimisesta syntyneiden kulujen perusteella. Maksuja ei peritä esim. ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden tai valitustapausten selvittämisestä ja niiden näytekustannuksista.

Ympäristöterveydenhuollossa maksuja peritään

1.6.1

Elintarvikelain (297/2021) mukaan

Kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta valvontakohteelta, joka harjoittaa:

- 1) itujen alkutuotantoa 9 §:ssä tarkoitettussa hyväksytyssä itujen alkutuotantopaikassa;
- 2) 10 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarviketoimintaa;
- 3) elintarviketoimintaa 11 §:ssä tarkoitettussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa;
- 4) 13 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvonnan perusmaksua ei peritä yleishyödylliseltä yhteisöltä eikä kyläkaupalta. Valvonnan perusmaksua ei peritä myöskään toimijalta, joka harjoittaa eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan e alakohdassa ja 10 artiklassa sekä lihantuotantoa koskevan virallisen valvonnan suorittamista sekä elävien simpukoiden tuotanto- ja uudelleensijoitus-alueita koskevista erityissäännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti annetun komission

delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua toimintaa.

Jos toimijan yhdessä toimipaikassa harjoittama toiminta sisältää useita 1 momentissa tarkoitettuja toimintoja, valvonnan perusmaksu peritään vain yhden kerran. Valvonnan perusmaksu peritään kalenterivuoden alussa. Valvontakohteelta, joka lisätään kesken kalenterivuotta suunnitelmallisen valvonnan piiriin, ei peritä valvonnan perusmaksua kyseisestä kalenterivuodelta. Jos toimija tekee ilmoituksen toiminnan lopettamisesta kesken kalenterivuotta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.

Edellä elintarvikelain (297/2021) 72 §:ssä säädetyn vuosittaisen perusmaksun lisäksi kunta perii valvontakohteelta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 10 ja 13 §:ssä tarkoitettujen rekisteröintiä koskevien ilmoitusten sekä 9 ja 11 §:ssä tarkoitettujen hyväksymistä koskevien hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä;
- 2) kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta ja näytteiden tutkimisesta;
- 3) 40 §:n 1 momentissa tarkoitettua kehotuksen noudattamisen valvomiseksi tehdystä tarkastuksesta;
- 4) elintarvikesäännösten noudattamatta jättämiseen perustuvien 9 luvussa tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen ja sanktioiden noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 5) Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievän toimijan 51 §:n 1 momentissa tarkoitettua valvonnasta sekä mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua vientitodistuksesta.

Kunta perii elintarvikealan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 27 §:n 4 momentin 5 kohdan tarkoittamasta alkuperätilalla tai muualla teurastamon ulkopuolella tehtävästä antemortem - tarkastuksesta.

Kunta määrää valvontamaksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään aiheutuneita kustannuksia, jollei lainsäädännöstä muuta johdu.

1.6.2 Terveydensuojelulain (763/1994) mukaan

Kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojelun piirissä olevalta valvontakohteelta. Lisäksi valvontamaksut peritään taksan mukaisesti:

- 13 § mukaisista toiminnoista tehtävien ilmoitusten käsittelystä
- 18 § mukaisen talousvettä toimittavan laitoksen hyväksymisestä
- kunnalliseen valvontasuunnitelmaan sisältyvää tarkastusta, näytteenottoa ja näytteen tutkimista sekä 6 §:n pykälän nojalla myöntämistään todistuksista (laivatarkastukset)
- 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu lain säännösten noudattamatta jättämiseen
- 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta sekä 20 §:ssä edellytetystä talousveden laadun valvonnasta ja tarkkailusta
- 29 §:ssä edellytetystä uimaveden säännöllisestä valvonnasta
- säteilylain 173§:ssä tarkoitettusta solariumlaitteen tarkastuksesta
- talousvesi- ja uimavesinäytteiden ottaminen (arvonlisäverollinen)
- asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritettua mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen (arvonlisäverollinen)
- kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista silloin, kun kysymys ei ole 16 §:n 4 momentissa tarkoitettusta talousvettä toimittavasta laitoksesta (arvonlisäverollinen).

1.6.3 Tupakkalain (549/2016) mukaan

Kunta perii vuosittain

- tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tupakkalain 50 §:ssä tarkoitettua tukkumyynti-ilmoituksen.

- 1. päivänä tammikuuta voimassa olevista vähittäismyyntiluvista ja tukkumyynti-ilmoituksen perusteella harjoitettavasta toiminnasta valvontamaksun kyseiseltä vuodelta. Vuosittaisen valvontamaksun suuruus riippuu myyntipaikassa sijaitsevien myyntipisteiden lukumäärästä.
- Jos vähittäismyyntilupa myönnetään tai tukkumyynti-ilmoitus tehdään kesken vuoden tai toimintaa harjoitetaan vuotta lyhyemmän ajan, kunta perii toiminnan kestoon suhteutetun valvontamaksun. Perittyjä maksuja ei palauteta.
- Tupakkalain 79 §:n mukaisen hakemuksen tupakointikiellon määrittämisestä asuntoyhteisöön käsittelystä peritään maksu, joka laskutetaan käytetyn työajan perusteella.
- Laskennassa huomioidaan aiheutuneet todelliset kustannukset

1.7 Poikkeus- ja häiriötilanteisiin varautuminen

Terveysturvallisuuslaki sekä keskusvirastojen ohjeet velvoittavat kuntia laatimaan suunnitelman, jossa varaudutaan häiriötilanteisiin. Oulun eteläisten kuntien yhteistä ympäristöterveydenhuollon sähköistä häiriötilannesuunnitelmaa pidetään yllä kaikkien yhteistoiminta-alueiden toimesta. Häiriötilannesuunnitelma sisältää toimintaohjeet viestinnän ja tiedottamisen osalta. Häiriötilannesuunnitelman pitäminen ajan tasalla vaatii sen jatkuvaa päivittämistä erityisesti yhteystietojen osalta. Ajantasainen häiriötilannesuunnitelma on valvontahenkilöstön käytettävissä Teams-alustalla. Poikkeusoloja varten on laadittu ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelma, joka on tallennettuna verkkoasemalle ja jonka yleinen osa liitetään Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen valmiussuunnitelmiin.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon esittämät asevelvollisuuslain (1438/2007) yleisen terveysturvallisuuden tehtäviin varatut henkilöt tarkistetaan muutaman vuoden välein. Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä, ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaisista laajempaa yhteistoimintaa ja viestintää.

1.8 Epidemioiden selvittäminen

Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 1365/2011 ohjaa epidemioiden selvittämistä sekä määrittelee epidemiatyöryhmän jäsenet. Raahessa ja Kalajoella toimii erilliset elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmät. Kalajoen ympäristöterveydenhuolto toimii koollekutsujana molemmissa epidemiatyöryhmissä. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde) vastaa alueen julkisista sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluista 1.1.2023 alkaen. Pohde nimeää omalta osaltaan edustajat Kalajoen ja Raahen epidemiatyöryhmiin. Alueen vesihuolto laitoksien edustajat kuuluvat työryhmän jäseniin. Epidemioiden (elintarvike, talousvesi ja uimavesi) selvityksessä edetään häiriötilannesuunnitelmassa olevien ohjeiden mukaisesti.

Taulukko 1. Raahen epidemiatyöryhmä

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue	ympäristöterveydenhuollon johtaja, epidemiatyöryhmän puheenjohtaja
	terveydensuojeluvalvontaa hoitava terveystarkastaja
	elintarvikevalvontaa hoitava terveystarkastaja
	virkaeläinlääkäri
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde)	tartuntatautiyhdyshenkilö
	tartuntataudeista vastaava lääkäri
Raahen Vesi Oy	toimitusjohtaja
Vihannin Vesi Oy	toimitusjohtaja
Paavolan Vesi Oy	toimitusjohtaja
Pyhäjokisuun Vesi Oy	toimitusjohtaja

Taulukko 2. Kalajoen epidemiatyöryhmä.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue	ympäristöterveydenhuollon johtaja, epidemiatyöryhmän puheenjohtaja
	terveydensuojeluvalvontaa hoitava terveystarkastaja
	elintarvikevalvontaa hoitava terveystarkastaja
	virkaeläinlääkäri
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde)	tartuntataudeista vastaava lääkäri
	tartuntatautiyhdyshenkilö
Osuuskunta Valkeavesi	toimitusjohtaja
Vesikolmio Oy	toimitusjohtaja

1.9 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitetut tutkimukset tulee tehdä Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa. Kalajoen ympäristöterveydenhuollon elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaiset näytteet (viranomaisnäyte) tutkitaan ScanLab, Seilab, Eurofins Ahma Oy:n, Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen tai Työterveyslaitoksen laboratorioissa.

Elintarvikemääräyksissä tutkittavaksi edellytetyt omavalvontaan kuuluvat näytteet on tutkittava hyväksytyssä omavalvontalaboratoriossa, viranomaisnäytteitä tutkimaan hyväksytyssä laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa. Asumisterveyteen liittyvien tutkimusten osalta tukeudutaan Ruokaviraston hyväksymiin laboratorioihin. Valta-

kunnallisissa tutkimusprojekteissa tutkimuksen pyytänyt viranomaisen päättää käytettävän laboratorion.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on sopimus ScanLab laboratorion kanssa häiriötilanteiden virka-ajan ulkopuolella otettavien ruokamyrkytys- tai talousvesinäytteiden tutkimisen sekä häiriötilanteissa tutkimustulosten välittömän ilmoittamisen.

2 Valvonnan toimialat

2.1 Elintarvikevalvonta

2.1.1 Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja sisältö

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvonnan tavoitteena on varmistaa elintarvikkeiden kemiallisen ja mikrobiologisen vaarojen hallinta kaikissa niiden tuotannon, jalostuksen, valmistuksen ja muun käsittelyn vaiheissa sekä oikeat ja luotettavat elintarvikkeista annettavat tiedot ja pakkausmerkinnät. Vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta on toimijoilla, joilla on velvoite seurata omaa toimintaansa ja tuotteitaan omavalvonnassaan. Elintarvikevalvonta perustuu elintarvikelakiin 297/2021.

2.1.2 Valvontakohteiden hyväksymis- ja rekisteröintimenettely ja tiedottaminen

Hyväksyminen

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hakemus tulee käsitellä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hy-

väksymispäätöksen antamista. Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös (elintarvikelaki 11 §). Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset ja laitos on hyväksytty.

Rekisteröinti

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta ja toimijan vaihtumisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Toimivaltainen valvontaviranomainen käsittelee ilmoituksen ja tallentaa tiedot elintarviketoiminnan rekisteröinnistä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään.

Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Ilmoitus on tehtävä myös ammattimaisesta elintarvikkeiden kuljetustoiminnasta. Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Elintarvikelain nojalla vähäriskiseksi määritellystä toiminnasta ei tarvitse ilmoittaa.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista kunnan valvontaviranomaiselle. (Eläinten pitopaikat ilmoitetaan kunnan maaseutuviranomaiselle)

Elintarvikealan toimijan, joka tuottaa ituja, on haettava kunnan valvontaviranomaiselta alku-tuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee alku-tuotantopaikan hyväksymisestä päätöksen.

Elintarvikelain 7 § säättää menettelyistä toimijan luotettavuuden arvioimiseksi.

Tiedottaminen

Elintarvikelain 12 §:n mukaan elintarvikealan toimijan on tiedotettava elintarvikkeen myynnistä ja muusta käsittelystä rekisteröidyssä tai hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niiden kuntien valvontaviranomaisille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan.

2.1.3 Erilaiset tarkastukset

Suunnitelmanmukainen viranomaisvalvonta perustuu pääsääntöisesti toiminnan valvontaan kaikilla aloilla, joihin elintarviketurvallisuuden vaatimuksia sovelletaan. Valvontaviranomainen määrittelee valvomien sa elintarvike- ja kontaktimateriaalialan kohteiden valvontatiheyden riskiperusteisesti vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan, jonka pohjalta laaditaan kohdekohtainen tarkastussuunnitelma. Tarkastuksia tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. On kuitenkin valvontakohteita, ja valvonnallisia syitä, jolloin tarkastuksista on ilmoitettava etukäteen, jotta vastuuhenkilö on paikalla.

Yksikössä tehdään myös valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia, esim. takaisinvetoon liittyviä tarkastuksia, ruokamyrkytyspäilyyn liittyviä tarkastuksia, asiakasvalitukseen liittyviä tarkastuksia ja projektitarkastuksia. Toiminnan aloittamiseen liittyviä tarkastuksia tehdään myös muutamia.

Oiva-järjestelmän mukaisesti tarkastukset tehdään valtakunnallisella kriteeristöllä ja ohjeistuksella. Yleistä tarkastuksesta ja sen sisällöstä kerrotaan yhteisessä osiossa, kohdassa 1.2.2.

Laitokseksi hyväksyttävän elintarvikehuoneiston hyväksymistarkastus

Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat ja suunniteltu toiminta laitoksessa täyttävät lainsäädännön sille asettamat vaatimukset.

Hyväksymistarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus, josta käy ilmi täyttääkö laitos hyväksymisen edellyttämät vaatimukset. Tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisesti ne asiat, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia.

Rekisteröidyn elintarvikehuoneiston ensimmäinen tarkastus

Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneistoon ensimmäisen tarkastuksen 1, 3 tai 6 kuukauden kulluttua toiminnan aloittamisesta. Tarkastusajankohdan päättää kohdetta valvova terveystarkastaja toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella. Yhteisistä perusteista neuvotellaan terveysvalvonnan yhteisissä kokouksissa. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen rekisteröidyn toiminnan aloittamista, mikäli ilmoituksen perusteella on epäiltävissä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja voi vaarantua.

Elintarvikehuoneistossa ensimmäisellä tarkastuskäynnillä huomioitavia asioita:

- toiminnan luonne ja laajuus vastaavat ilmoitettua
- tilat, tilojen koko ja riittävyys, sijoittelu, rakenteelliset ratkaisut ja kunto sekä huoneiston varustelu
- yleinen siisteys ja toiminnan hygienia
- todetaan, että omavalvontasuunnitelma on riittävä elintarvikehuoneistossa harjoitettavan toiminnan luonteeseen sekä laajuuteen nähden
- Oiva –järjestelmän piirissä olevat kohteet tarkastetaan järjestelmän mukaisesti

Tarkastuksesta tehdään Oiva-raportti. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen toimintaa valvotaan suunnitelman mukaisin valvontakäyntein.

Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston tarkastus

Tarkastuksilla arvioidaan tarkastuksen sisällön kohtien (yhteisen osion kohta 1.2.2) lainsäädännön mukaisuuden täyttymistä huomioiden ilmoi-

tetun tai hyväksytyin toiminnon luonne. Edellä mainittujen kohtien lisäksi elintarvikehuoneiston tarkastukseen kuuluu myös tuotteiden määräkseenmukaisuuden arviointia (elintarvikeparanteet, pakkausmerkinnät, kontaktimateriaalit ja laboratoriotutkimuksista saatu tieto), jäljitettävyyden toteutumisen tarkastus sekä neuvontaa ja opastusta omaavonnan toteutumisesta ja lainsäädännön vaatimuksista.

Valvontakohteeseen suoritettavan tarkastuksen eri osa-alueet tarkastetaan Oiva-ohjeistuksen mukaisesti vähintään kolmen vuoden välein. Oiva –järjestelmän piiriin kuuluvien kohteiden tarkastukset tehdään ko. järjestelmän arviointiohjeiden mukaisesti riskiperusteisesti. Jos elintarvikehuoneisto on perustettu toimijan kotiin, uuden lain myötä tarkastukset sallitaan myös yksityiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Eläinperäisten elintarvikkeiden kaupallista tuontia Suomeen muista Euroopan Unionin jäsenmaista sekä eräistä muista maista (erityissopimusmaat) valvotaan osana kuntien tekemää elintarvikevalvontaa.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Oiva –järjestelmän raportti noudattaa ko. ohjeistusta. Oiva –raportit julkaistaan valtakunnallisesti Oivahymy.fi –sivustolla.

2.1.4 Pakkokeinojen käyttö

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, jos elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muutkaan toimenpiteet toimijan velvoittamiseksi ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Kalajoen kaupungin hallintosäännön mukaisesti pakkokeinoja koskevaa hallinnollista toimivaltaa on delegoitu viranomaisena toimivalta Ympäristölautakunnalta viranhaltijoille.

Elintarvikelain 61 §:n mukaan alkutuotanto-, elintarvikehuoneisto- tai kontaktimateriaalitoiminta voidaan keskeyttää tai lopettaa, jos toiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen elintarvikelain 55 §:n tai 56 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Toiminta voidaan myös keskeyttää tai lopettaa, jos elintarvikealan toimija ei ole 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava, ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana, on luonteeltaan olennainen ja vakava. Toiminnan keskeyttämistä koskeva päätös on voimassa, kunnes valvontaviranomainen toteaa, että keskeyttämisen perusteena olleet epäkohdat on korjattu. Määräysten antamiseen liittyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia vaativa tilanne, eikä kuulemista voida suorittaa. Hallinnollisten pakkokeinojen käytössä noudatetaan Ruokaviraston ohjeistusta.

2.1.5 Elintarvikevalvonnan kohteet

Elintarvikelain 79 § mukaan Ruokavirasto, aluehallintovirastot ja kunnat pitävät yhdessä valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä:

- 1) 8 §:ssä tarkoitetusta rekisteröidystä alkutuotannosta ja 9 §:ssä tarkoitetuista hyväksytyistä alkutuotantopaikoista;
- 2) 10 §:ssä tarkoitetusta rekisteröidystä elintarviketoiminnasta ja 11 §:ssä tarkoitetuista hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista;
- 3) 13 §:ssä tarkoitetusta rekisteröidystä kontaktimateriaalitoiminnasta;
- 4) 34 §:ssä tarkoitetuista virallisista laboratorioista ja nimetyistä oma-valvontalaboratorioista.

Elintarvikevalvontakohteet on kirjattu VATI:iin. Elintarvikevalvonnan valvontakohteiden kohderyhmittäiset lukumäärät on esitetty liitteessä 1.

2.1.6 Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma

Elintarvikevalvonta on pääasiassa riskiperusteista. Riskiperusteisuudesta poiketaan silloin, kun esimerkiksi EU-vaatimukset edellyttävät muuta. Valvontakohteiden riskiluokittelussa käytetään lähtökohtana Ruokaviraston riskiluokitusmallia, joka on sisäänrakennettuna VATI:iin. Elintarvikevalvontaa suunnataan enemmän sellaisiin kohteisiin, joissa ilmenee elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskejä. Vastaavasti valvontaa pyritään keventämään kohteissa, joissa tällaisia riskejä ei ole tai joissa ne ovat vähäisiä tai hallinnassa.

Riskiperusteisuuden tarkoituksena on lisätä jouston mahdollisuutta lainsäädäntöä sovellettaessa ja parantaa valvonnan vaikuttavuutta. Riskejä arvioitaessa on otettava huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus, omavalvonnan toimivuus sekä elintarvikkeeseen liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

Elintarvikevalvonnan kohderyhmittäiset valvontakohteiden lukumäärät, tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 1.

2.1.7 Elintarvikevalvonnan näytteenotto, painopisteet ja projektit

Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma vuodelle 2023 on esitetty liitteessä 2. Näytteenottosuunnitelmassa huomioidaan Ruokaviraston, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston, ympäröivien ympäristöterveydenhuollon yksiköiden ja oman alueen näytteenottotarpeet. Näytteitä lähetetään tutkittavaksi akreditoituihin laboratorioihin.

Painopisteet ja valvontaprojektit määritetään vuosittain ja ne ovat esitetty liitteessä 3. Painopisteiden ja valvontaprojektien suunnittelussa huomioidaan Ruokaviraston, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston, ympäröivien ympäristöterveydenhuollon yksiköiden ja oman alueen tarpeet.

2.2 Terveystensuojelu

2.2.1 Valvonnan tavoitteet, sisältö ja kohteet

Terveystensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa.

Valvontaviranomainen laatii vuosittain valvontasuunnitelman, jossa huomioidaan valtakunnallisessa valvontaohjelmassa esitetyt sekä aluehallintoviranomaisen organisoimat painopistealueet, mikäli ne ovat ajankohtaisia. Lisäksi saatetaan valita omia paikallisia painopistealueita. Säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveystensuojelulain tarkoittama valvonta, siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista muuta valvon-

taa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisällyttömät yllättävät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, epidemiaselvitykset, asiakkaiden valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Myös toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Ympäristöterveydenhuolto raportoi vuosittain maaliskuun loppuun mennessä EU-vedenjakelualueiden vesinäytteiden tulokset AVI:lle. Lisäksi syyskuun loppuun mennessä raportoidaan EU-uimarantojen uimavesitulokset ja luokitukset AVI:lle. Raportointia tehdään osittain VATI-järjestelmän kautta, mutta koska kaikki tulokset eivät vielä siirry automaattisesti laboratorion VATI-järjestelmään, tehdään osa raportoinnista edelleen Excel-kaavakkeilla.

2.2.2 Laivatarkastukset

Terveydensuojelulain muutoksen (129/2009, 6§) mukaisesti kunnan on alueellaan huolehdittava muun muassa Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä. Sataman sijaintikunnan terveydensuojeluviranomainen tarkastaa ja antaa todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta niissä satamissa (Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on Kalajoen ja Raahen satamat), jotka Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto on valtuuttanut todistuksia antamaan (Valviran päätös Dnro 179/11.02.02.06/2009).

2.2.3 Ei säännöllinen valvonta

Kohteiden, joita terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitusmenettely ei koske, valvontaa tehdään yhteydenottojen perusteella. Ennalta suunnittele mattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily. Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun toiminta muuttuu olennaisesti. Toiminnanharjoittajan vaihtuessa on uuden toiminnanharjoittajan ilmoitettava asiasta terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoituksesta ei tehdä enää päätöstä vaan terveydensuojeluviran-

omainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa tiedot tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee valvonnan piiriin.

Kotirauhan piiriin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus, mutta toimintaa ei voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voidaan suorittaa tarkastus ainoastaan, jos epäillään vakavaa terveyshaittaa.

TsL:n 18§ mukaisesti talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty.

Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on lähetettävä hakemus tiedoksi niille aluehallintovirastoille, elinkeino-. liikenne- ja ympäristökeskuksille ja kuntien terveydensuojeluviranomaisille, joiden alueelle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä tai joiden alueelta se ottaa vettä, ja varattava näille tilaisuus antaa hakemuksesta lausunto.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksymispäätöksessään nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on annettava hyväksymispäätöksessään hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset. Säteilylain (SäL 859/2018) mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua

selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta.

Säteilylaki (156 §) velvoittaa selvittämään eräiden muiden oleskelutilojen radonpitoisuudet. Muussa oleskelutilassa henkilömäärä on yleensä tilojen kokoon nähden asuntoja suurempi ja niissä oleskelee muitakin kuin työntekijöitä. Erityisesti lasten osalta altistumisen rajoittaminen on tärkeää, koska säteilyannos kertyy elimistöön koko eliniän ajan. Terveystensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja vastaanottokeskukset.

Säteilylainsäädännössä on asetettu radonin viitearvoksi 300 becquerelia kuutiometrissä (Bq/m³) ilmaa. Säteilylain 155 §:n mukaan työpaikkojen radonpitoisuus tulee selvittää niillä alueilla, joissa asuntojen, muiden oleskelutilojen ja työpaikkojen aikaisemmin mitatuista radonpitoisuuksista yli 10 prosenttia on työpaikkojen radonpitoisuuden viitearvoa 300 Bq/m³ suurempia.

Kohdetyypit	Tarkastuksella huomioidaan:
<p>Julkinen majoitushuoneisto</p> <ul style="list-style-type: none"> - hotellit - matkustajakodit ja muu majoitus - leirikeskukset tai vastaavat majoituskohteet 	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko edellisen tarkastuksen havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet; varustelutaso - majoitustilat, yleiset tilat, WC:t, pesu- ja saunatilat - sisäilman laatu ja ilmanvaihto; toiminnan aiheuttama melu - asiakasmäärät; tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen - harjoitettavan toiminnan laatu; käytettävän talousveden laatu - jätehuollon järjestelyt
<p>Yleinen uimahalli, uimaallas, uimala tai kylpylä, vesipuisto</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen - valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen - tulosten ja poikkeamien raportointi terveydensuojeluviran-

	<p>omaiselle</p> <ul style="list-style-type: none"> - onko poikkeamien takia ryhdytty toimenpiteisiin? - allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta - ovatko veden laatu tulokset asiakkaiden nähtävillä? - vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, niiden huolto ja käyttötarkkailu - ilmanvaihto ja sisäilman laatu - yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - sauna- ja pesutilat; kalusteiden ja pintojen kunto - jätehuollon järjestelyt; kemikaalien käsittely ja varastointi - asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
<p>Yleinen uimaranta - asetuksen (177/2008) mukainen uimaranta -muu yleinen uimaranta</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleiseen käyttöön tarkoitettujen käymälät ja pukeutumistilat - kävijämäärät - kieltotaulut, joilla kielletään koirien tuonti uimarannalle, sekä tupakointi - ovatko veden laatu tulokset asiakkaiden nähtävillä ilmoitustaululla? - riskit uimaveden laadulle - asetuksen 177/2008 mukaisille uimarannoille uimavesiluokitus ja uimavesiprofiili - tiedottaminen; erityistilanteisiin varautuminen - kalusteiden kunto; uimarannan siivous, jätehuollon järjestelyt
<p>Koulu tai oppilaitos</p> <ul style="list-style-type: none"> - peruskoulu - lukio, yliopisto 	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet

<ul style="list-style-type: none"> - kansalaisopisto - keskiasteen eril. oppilaitokset 	<ul style="list-style-type: none"> - rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito - pesu- ja pukeutumistilat; WC:t ja muut sosiaalitilat - sisäilman laatu ja ilmanvaihto; toiminnan aiheuttama melu - valaistus; pöly ja haju - tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseensa - harjoitettavan toiminnan laatu; käytettävän talousveden laatu - jätehuollon järjestelyt, piha-alueet; - kemikaalien käsittely ja säilytys - oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmääriin nähden
<p>Päivähoitopaikat, lasten- tai ryhmäperhepäiväkodit, esiopetustilat</p> <p>Vanhainkodit, palvelutalot ja muut asumispalvelut</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet - rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito - pesu- ja pukeutumistilat - WC:t ja muut sosiaalitilat; vaatehuolto - valaistus; sisäilman laatu ja ilmanvaihto - toiminnan aiheuttama melu; pöly ja haju - tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseensa - käytettävän talousveden laatu - jätehuollon järjestelyt, piha-alueet - lapsimäärät/asiakasmäärät ja tilojen riittävyys lapsimääriin/asiakasmääriin nähden
<p>Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely tai – hoitopaikka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - välineiden siisteys ja puhdistus; käsihygienia

	<ul style="list-style-type: none"> - työvaatteet; toiminnan jatkuvuus; pesu- ja pukeutumistilat - WC:t; rakenteiden ja pintojen kunto - ilmanvaihdon riittävyys - toiminnan aiheuttamat haitat: melu, pöly ja haju - tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseensa - käytettävän talousveden laatu; jätehuollon järjestelyt - kemikaalien käsittely ja säilytys - saako asiakas tarvitsemiaan erityistietoja ja ohjeita?
Julkinen kuntosali tai liikuntatila	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt - pesu- ja pukeutumistilat sekä WC:t - rakenteiden ja pintojen kunto; ilmanvaihdon riittävyys - jätehuollon järjestelyt
Talousvettä toimittavat laitokset	<ul style="list-style-type: none"> - vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä? - onko aiemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu? - valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi - henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen - vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus - erityistilannesuunnitelmat ja varautuminen - laitoksen suorittama käyttötarkkailu - kemikaalien käsittely ja säilytys - tilojen siisteys ja kunto - vedenottamon rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnan seuranta

	<ul style="list-style-type: none"> - saneeraaminen - vedenlaadusta tiedottaminen
--	--

Havainnot tarkastuksissa tehdään pääasiassa aistinvaraisesti. Tarvittaessa valvontaviranomainen voi alustavien mittausten avulla arvioida tarkempien tutkimusten tarpeellisuutta. Tarkastuksessa annetaan ohjausta ja neuvontaa sekä otetaan mahdollisesti näytteitä. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, jossa annetaan tarpeelliset kehotukset ja ohjeet tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Aikataulussa otetaan huomioon toimijan antama selvitys toimenpiteistä.

2.2.4 Tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika (ohjeellinen) on määritetty valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä tarkastustiheydestä. Suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan **kolmeen riskiluokkaan**.

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa toiminnasta voi todennäköisesti aiheutua terveyshaittaa, esim. altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä tai altistus-aika on pitkä (**korkea riski**).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa toiminnasta voi mahdollisesti aiheutua terveys- tai viihtyvyshaittaa (**keskisuuri riski**).

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa toiminnasta ei todennäköisesti aiheudu terveys- tai viihtyvyshaittaa, esim. toimintoja on vähän, ne ovat rajoitettuja, altistuvien määrä on pieni, terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä, toiminta ei ole herkkä häiriöille tai altistus-aika on lyhyt.

Terveydensuojelun valvontakohteiden riskiluokka, lukumäärä ja tarkastustiheys on esitetty liitteessä 4.

2.2.5 Pakkokeinot

Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan selvittämiseksi, poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Jos toiminta on ympäristönsuojelulain nojalla luvan- tai ilmoituksenvaraista tai siitä on tehtävä mainitun lain 65 §:n nojalla ilmoitus rekisteröintiä varten, määräyksen antaa mainitun lain mukainen viranomainen noudattaen mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään.

Milloin terveyshaitta ulottuu laajalle alueelle tai muutoin on erityisen merkityksellinen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto toimialueellaan voi antaa määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveydellisen haitan poistamiseksi tai sen syntymisen ehkäisemiseksi. Jos joku ryhtyy toimiin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti taikka lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa, valvontaviranomainen voi päätöksellään velvoittaa asianomaisen määrääjässä oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin.

Aluehallintovirasto tai kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään tai kielletään.

2.2.6 Terveydensuojelun painopisteet ja valvontaprojektit

Terveydensuojelulain mukainen näytteenottosuunnitelma laaditaan vuosittain. Näytteenottosuunnitelmassa (liite 5) ja painopisteiden määrittämisessä on otettu huomioon valtakunnalliset ja Pohjois-Suomen Aluehallintoviraston suunnitelmat sekä alueelliset että omat tarpeet.

Valtakunnalliset valvonnan painopisteet vuodelle 2023

Valvontaohjelmakaudella 2020-2024 ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, oma-

valvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen, tukevat teemaa.

Omavalvonnan tukeminen valvonnassa

Terveysvalvonta osallistuu talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointityöryhmiin ja valvontatutkimusohjelmien päivittämiseen laitosten tekemän riskinarvion perusteella.

- tiedotetaan toimijoille terveydensuojelulain omavalvonnasta

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

- ympäristöterveydenhuollon osallistuminen kuntien valmiussuunnitteluun
- ympäristöterveydenhuollon osallistuminen kuntien kaavoitusprosesseihin suunnitteluvaiheessa
- pyritään edistämään elinympäristöterveyttä rakennushankkeiden suunnitteluvaiheessa tehtävällä viranomaisyhteistyöllä
- toimintamallien kehittäminen viranomaisyhteistyötä vaativien asioiden hoitamiseksi
- koulujen yhteistarkastukset eri terveydenhuollon ja kiinteistöhuollon kanssa

Yhteistoiminta-alueen painopisteet vuodelle 2023

- Päiväkotien, koulujen ja tehostetun palveluasumisen yksiköiden olosuhdeseurannat valtakunnallisen energiansäästökampanjan mahdollisten ylilyöntien varalta.

2.3 Tupakka- ja lääkelain valvonta

2.3.1 Tupakkalain valvonnan tavoitteet

Tupakkalaki 29.6.2016/549 (voimaan 15.8.2016), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita koskevista standardeista ja ilmoituksista (592/2016), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden

ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä (591/2016) ja Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista (601/2016) ohjaavat tupakkavalvontaa.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla:

- ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä
- edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja
- suojellaan väestöä altistumiselta tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden savulle.

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella tupakkalain mukaiset tehtävät on delegoitu viranhaltijoille.

Valvira ohjaa aluehallintovirastoja ja kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Aluehallintovirasto ohjaa kuntia tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanossa aluehallintoviraston alueella. Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuodelle 2023 on laadittu Valviran valvontaohjelman pohjalta.

2.3.2 Tupakkalain valvonnan sisältö

Sääntelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukelaitteet, niissä käytettävät nesteet (nikotiinilliset ja nikotiinittomat) sekä poltettavaksi tarkoitettut kasviperäiset tuotteet (esim. yrttisavukkeet, vesipiipputupakka).

2.3.3 Lupamenettely

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Liikennevälineessä tapahtuvaan tupakkatuotteiden myyntiin luvan kuitenkin myöntää luvanhakijan kotikunta.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa myönnetään kirjallisesta hakemuksesta myyntipaikkakohtaisen vähittäismyyntiluvan elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntiin, jos hakija on esittänyt hyväksyttävät laissa mainitut asiapaperit ja selvitykset. Myyntiluvasta peritään hyväksytyyn taksumukainen maksu. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan haltijalta peritään vuosittainen myyntipistekohtainen valvontamaksu.

Mikäli toiminnanharjoittaja laajentaa myyntitoiminnan koskemaan myös nikotiininesteiden myyntiä, on hänen ilmoitettava tästä toiminnasta kirjallisesti ja tämän ilmoituksen käsittelystä peritään taksumukainen maksu.

Tupakkalain mukaiset tarkastukset

Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan elintarvikelain valvonnan yhteydessä on luontevaa yhdistää myös tupakkalain ja lääkelain perusteella nikotiinikorvausvalmisteiden valvontaa. Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettuihin kohdetyyppeihin (esim. päiväkoteihin, kouluihin ja virastoihin) voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvontaohjelman painopistealueena. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä.

Liitteessä 6 on esitetty kohdetyyppikohtainen tarkastustiheys.

Tarkastussuunnitelma

Tarkastustiheyksissä ja tarkastukseen käytettävässä ajassa noudatetaan Valviran antamia ohjeita.

Valvonnan painopisteet ja projektit

Valvira ohjaa valtakunnallisesti valvonnan painopisteitä esittämällä vuosittaisia tai useampivuotisesti toteutettavia teemoja tupakkalain valvonnan painopisteiksi.

Tupakkalain valvontaohjelmakaudella 2020-24 painopisteiden valinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tupakkalain valvontaohjelmakauden painopisteet ovat: 1) omavalvonnan tukeminen 2) yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa ja yhteiset palaverit sekä 3) laitoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö. 4) tupakanpolton valvonnan ohjeistus yleisillä uimarannoilla ja tapahtumissa.

2.3.4 Lääkelain valvonta

Valvonnan tavoitteet

Tupakasta vieroituksen edistämiseksi lääkelakia (395/1987) on muutettu vuonna 2006, jolloin kunnille tuli uutena tehtävänä toimia nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen itsehoitovalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Aikaisemmin vain apteekit ovat saaneet myydä edellä mainittuja tuotteita. Muutoksen myötä nikotiinikorvausvalmisteita voidaan luvanvaraisesti myydä tupakkaa myyvissä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen lääkevalmisteiden myyntipaikkojen lukumäärän laajentamisella on tarkoitus mahdollistaa tupakoinnin lopettaminen hankkimalla tupakoinnin lopettamista helpottavia lääkevalmisteita ja siten edistää terveyttä. Lisäksi valvotaan, että uudentyypiset korvaustuotteet, jotka ovat mahdollisesti lääkelain piirissä eivät saa olla esillä.

Lupamenettely

Lääkelain (395/1987) 54a §:n mukaan kunnat myöntävät nikotiinikorvausvalmisteiden vähittäismyyntiluvat ja valvovat valmisteiden myyntiä. Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella lupien myöntäminen ja myynnin valvonta on delegoitu viranhaltijoille. Lääkelain mukaisten vähittäismyyntilupien myöntämisestä peritään Kalajoen kaupungin perusturvalautakunnan hyväksymän taksan mukainen maksu. Kuntien ilmoitukset nikotiinivalmisteiden vähit-

täismyyntipaikkojen luvista ja niiden muutoksista toimitetaan Fimean kirjaamoon: kirjaamo@fimea.fi.

Läkelain mukaisen tarkastuksen sisältö

Viranomais tarkastaa nikotiinikorvausvalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä. Jos tarkastuksessa tai muutoin havaitaan läkelain tai sen nojalla annettujen säädösten vastaista toimintaa, valvontaviranomaisen tulee kieltää toiminta ja määrätä säännösten vastainen toiminta lopetettavaksi.

Nikotiinikorvausvalmisteiden myynnin valvonnassa huomioidaan:

- elinkeinonharjoittajan nikotiinikorvausvalmisteiden myyntilupa
- kirjallinen omavalvontasuunnitelma, josta ilmenee mm., ettei tuotteita saa myydä alle 18- vuotiaille
- valmisteiden sijoittelu myyntipaikassa: ostotilanteenvalvonta
- valmisteiden säilytysolosuhteita sekä viimeistä myyntipäivää

Tarkastustiheys

Tarkastukset tehdään kahden vuoden välein muun valvonnan yhteydessä. Apteekkeihin tarkastuksia tehdään harvemmin.

2.3.5 Tupakka- ja läkelain valvonnan toteutumisen arviointi

Tupakka- ja läkelain valvonnan toteuman arviointi tehdään valvontasuunnitelman toteutumisen kokonaisarvioinnin yhteydessä. Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi käsitellään vuosittain Kalajoen kaupungin perusturvalautakunnassa ja toimitetaan tiedoksi (VYHA) Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Toteutumisen arviointi pohjautuu VATI-tiedonhallintajärjestelmään.

3 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään VATI- ja VYHA -järjestelmien avulla ja siitä laaditaan arviointiraportti toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa annettujen ohjeiden mukaisesti.

Lautakunnassa tai muussa monijäsenisessä toimielimessä käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHA:n kautta aluehallintovirastolle maaliskuun loppuun mennessä.

Taulukko 3. AVIn arvioinnin perusteet

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> - kaikkien toimialojen valvonnan kattavuudesta - valtakunnallisten ja omien paikallisten painopisteiden valvonnan toteutumisesta - erityyppisiin tarkastuksiin ja kohteisiin käytetystä ajasta verrattuna suunniteltuun ajankäyttöön - tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrästä ja laadusta sekä kunnan viranomaisen toimenpiteistä näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> - toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä - näytteistä ja analyyseistä - valvontaprojekteihin osallistumisesta
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> - valvonnasta kertyneistä maksutuloista toimialoittain - valvonnasta saatujen tulojen kohdentumisesta, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu

	ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> - voimavarojen riittävydestä suhteessa lainsäädännön vaatimukseen ja valvonnantarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan - paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvonta-tehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin - erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Arviointi ja ohjauskäynnit	<ul style="list-style-type: none"> - havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää ja korjattavaa

Pohjois-Suomen Aluehallintovirasto arvioi Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2023 sekä sen toteutumisen. Elintarvikevalvonnan osalta aluehallintovirasto arvioi suunnitelman toteutumisen lisäksi valvonnan vaatimustenmukaisuutta. Aluehallintovirasto voi arvioida vaatimustenmukaisuutta myös ympäristöterveydenhuollon muiden osa-alueiden osalta.

4 Liitteet

LIITE 1 Elintarvikevalvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2023

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Toimintoja	Tarkastetaan joka vuosi	Tarkastetaan harvemmin	Suunnitellut tarkastukset, toimintoja	Suunnitellut tarkastukset , tapahtumia
Alkutuotanto	Itujen tuotanto	1	1	0	1	1
Alkutuotanto	Puutarhawijely, Avomaa	2	0	2	0	0
Elint. valm., ei maito/liha/kala/muna/vilja-kasvis	Muu valmistus	3	0	3	0	0
Elintarvikekontaktimateriaalit UUSI	Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus	1	0	1	0	0
Elintarvikkeiden kuljetukset	Elintarvikkeiden kuljetus	1	0	1	0	0
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden tukkumyynti	2	0	2	1	1
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden vähittäismyynti	92	12	80	26	30
Elintarvikkeiden myynti	Kuluttajan tuotteiden käsittely, eläinperäiset elintarvikkeet	3	0	3	2	2
Elintarvikkeiden tarjoilu	Grilli- tai pikaruokatoiminta	26	1	25	8	8
Elintarvikkeiden tarjoilu	Kahvila- ja ravintola- ja catering-toiminta	34	1	33	3	3
Elintarvikkeiden tarjoilu	Ravintola- ja catering-toiminta	64	25	39	37	37
Elintarvikkeiden tarjoilu	Suurkeittiö, keskuskeittiötoiminta	17	14	3	14	21
Elintarvikkeiden tarjoilu	Suurkeittiö, laitospöytä (koulut, sairaalat ym.)	49	6	43	13	13
Elintarvikkeiden tarjoilu	Tarjoilukeittiötoiminta	57	1	56	13	13
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Elintarvikkeiden pakkaaminen	1	0	1	0	0
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Eläinperäisten elintarvikkeiden varastointi	1	1	0	1	1
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Muu elintarvikkeiden varastointi	1	0	1	0	0
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus	6	6	0	6	23
Kala-ala	Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	7	7	0	7	8
Liha-ala	Lihavalmisteiden valmistus (kypsiä)	1	1	0	1	2
Muna-ala	Munapakkaamo	2	2	0	2	4
Vienti ja tuonti		2	0	2	1	1
Vilja- ja kasvisala	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	9	5	4	5	12
Vilja- ja kasvisala	Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	6	2	4	4	4
Vilja- ja kasvisala	Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	9	1	8	3	3
Vilja- ja kasvisala	Muiden viljatuotteiden valmistus	2	0	2	1	1
Vilja- ja kasvisala	Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	5	1	4	1	1
		404				189

Maitotilat + kananmunapakkaamot ja muut eläinalkutuotanto Eläinten hyvinvoinnin valvontaohjelmassa.

LIITE 2 Elintarvikevalvonnan näytteenotto

Mikrobikriteeriasetuksen mukaan elintarvikealan toimijoiden on varmistettava, että elintarvikkeet täyttävät asetuksen vaatimukset. Yksittäisten toimijoiden omavalvonnan toimivuuden todentamiseksi Ruokavirasto suosittelee pistokoeluonteista näytteenottoa. Muiden viranomaisnäytteiden tarve arvioidaan tilanteen mukaan. Näytteenottoon vaikuttavat toimijan näytteenottosuunnitelma, sen kattavuus ja toteutuminen sekä omavalvontanäytteiden tulokset tai tarkastuskäynneillä todetut epäkohdat. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on näissä tapauksissa maksullista. Toimijoiden näytteenottovaatimukset- ja suositukset on kuvattu Ruokaviraston ohjeessa Elintarvikkeiden mikrobiologiset vaatimukset - ohje toimijoille, päivitetty 23.6.2021. Valvontasuunnitelman mukaisesta näytteenotosta ei peritä maksua toimijalta. Laboratorio laskuttaa toimijalta suoraan näytteiden tutkimuskulut (paitsi erikseen sovitut projektinäytteet ovat toimijalle maksuttomia).

Mahdollisiin ruokamyrkytyspäilyihin ja asiakasvalituksiin liittyviä tutkimuksia tehdään tarvittaessa. Ruokamyrkytyspäilyihin liittyvästä näytteenotosta ja näytteiden tutkimuskuluista vastaa ympäristöterveydenhuolto.

Keväällä 2023 toteutetaan jatkoseuranta pizzasuikaleiden mikrobiologisen laadun seurannalle ottamalla kokonaisbakteerinäytteet viiden pizzarian pizzasuikaleista. Tämä perustuu Ruokaviraston ohjeeseen pistokoemaisesta näytteenotosta.

LIITE 3 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit

Osallistumme seuraavien elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa 2021-2024 esitettyjen valvonnan painopisteiden jalkauttamiseen vuonna 2023:

1. Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä/ Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen -> osallistutaan Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin ja opetellaan soveltamaan oppia käytännön valvonnassa
2. Lämpötilahallinta -> otetaan uudet Ruokaviraston ohjeet käyttöön ja tarkastetaan niihin liittyviä asioita Oiva-tarkastuksen yhteydessä. Ohjeistusta on tulossa/tullut lämpötilanhallintaan liittyen mm. kebabin valmistamisesta, sushin valmistamisesta, kalastustuotteiden valvonnasta sekä Oiva-ohjeita on päivitetty/päivitetään.
3. Jäljitettävyys (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9) -> opiskellaan asiaa koulutusten yhteydessä ja ohjeistuksen avulla ja tarkastetaan rivit Oiva-tarkastusten yhteydessä.

Omat painopisteet vuodelle 2023:

Teemme yhteisen tiedotteen asiakkaille Helmen, Kallion ja Selänteen kanssa ajankohtaisista elintarvikevalvonnan asioista, joita käydään myös Oiva-tarkastuksilla läpi.

Järjestetään ainakin yksi tilaisuus toimijoille, jossa käsitellään ajankohtaisia teemoja. Kalajoen elintarvikeiltapäivä monistetaan Raaheen yhteistyössä yrityspalvelujen kanssa. Lisäksi kala-alan toimijoille järjestetään koulutus- ja verkostoitumistilaisuus yhdessä Ruoka-Riihiprojektin kanssa (OAMK ja Luke sekä ProAgria). Koulutus toteutetaan myös yhdessä Ruokaviraston ylitarkasta Jussi Peusan kanssa keväällä 2023. Pääaiheena on YKP-kalastuspolitiikan tuomat muutokset kalaklusterin jäljitettävyysvaatimuksiin.

Helmen, Kallion ja Selänteen yksiköiden kanssa valmistellaan omavalvontakoulutuspaketti elintarvikealan opiskelijoille. Aloitetaan elintarvikealan opiskelijoiden omavalvontakoulutukset, jotka on alustavasti suunniteltu pidettävän Haapavedellä, Oulaisissa, Kalajoella, Nilvalassa sekä Raahessa. Pyritään tekemään koulutuspaketista sellainen, että sitä voi käyttää minkä tahansa elintarvikehuoneiston omavalvontakoulutuksessa tai että se on helposti muunneltavissa siihen. Lisäksi Kalajoen elintarvikeiltapäivässä tuli toive, että ainakin Merijärvelle mentäisi pitämään omavalvontakoulutusta.

Pyrimme järjestämään teams-koulutuksen ravintoarvojen laskemisesta.

Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan THL:n epidemiakurssille terveydenhuollon henkilön kanssa (Ruokaviraston suositus).

LIITE 4 Terveydensuojelulain valvontakohteet ja tarkastustiheys 2023

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit		Kohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys / v. suositeltu	Aika (h) / tarkastus	2022	2023	
Toimintaluokka	Toimintatyyppi ja riskiluokka						
Talousveden-toimittaminen	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)</i>						
		EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000m ³ /vrk tai vähintään 5000 henkilölle 3	4	1	8–15	4	4
		Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10–999m ³ /vrk tai 50–4999 hlölle 3	17	1 (0,5*)	4–8	17	17
	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)</i>						
		Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus <10m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle 2	11	0,5 (0,3*)	2–6	1	3
Veden toimitaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	Tukkulaitos (<i>talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja</i>) 3	1	1	8–15	1	1	
Lasten ja nuorten kokoontuminen	Kerho- ja nuorisotilat; leirikeskukset, iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot 2-1	5	0,25	2–4	4	5	
Opetustoimintakoulut ja oppilaitokset	esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja	47	0,3	5-15	12 + 10	15	

	oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus 2					
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	hotellit, hostellit, maa-tilamatkailu, asuntolat 2-1	8	0,2	2-4	4	6
Kauneudenhoitoa ja ihonkäsittelyyn tarkoitettuja huoneistot ja laitokset	kosmetologiset huoneistot, tatuointi, lävistys, muu ihonkäsittely ja hoito 2-1	23	0,25	2-1	5	2
	Solarium 2	2	0,2	2	2	0
Sosiaalihuollon palvelut	lasten päiväkodit ja vast. 2	40	0,3	2-6	17	15
	lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vast. 2	5	0,3	2-6	2	1
	palvelukeskukset ja vast. 2	17	0,3	2-6	15	17
	muut sosiaalialan yksiköt 2	15	0,3	2-6	15	0
Liikunta ja virkistystoiminta	yleiset uimarannat (EU-uimarannat) 2	4	1	2-4	33	32
	pienet yleiset uimarannat 2	28				
	yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas 3	6	1	4-5	7	6
	yleiset saunat 2	0	0,5	2-3	0	0

	yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikun- tatila 1	24	0,2	2-4	6	6
yht.		257			154	130

*jos vain jakelua

Ympäristöterveydenhuolto ottaa viranomaisnäytteitä talousvedestä n. 53 kpl (sekä mahdolliset uusintanäytteet), uimavesinäytteitä yleisistä altaista n. 20 kpl (sekä mahdolliset uusintanäytteet) ja uimarantavesinäytteitä sisältäen myös avantovesinäytteet n.100 kpl (sekä mahdolliset uusintanäytteet). Osa vesilaitoksista ottaa viranomaisnäytteet itse tai ostavat näytteenottopalvelun laboratoriolta, tällaisia näytteitä otetaan yhteensä n. 100 kpl.

LIITE 5 Terveydensuojelulain mukainen valvontaprojekti

Vuoden 2023 valvontaprojekti käsittelee sisäilman olosuhteiden ja käyttöveden lämpötilojen mittaamista Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehostetun palveluasumisen kohteissa. Kiinteistönomistajat ja toiminnanharjoittajat voivat kustannuksia säästääkseen optimoivat energian kulutusta kiinteistöissä. Ilmanvaihto ja lämminkäyttövesi ovat isossa osassa kokonaisenergian kulutuksessa. Kiinteistöissä lämpimän käyttöveden lämpötila tulee olla vähintään +50 C ja kylmän käyttöveden tulee alle +20 C Legionellabakteeri riskin välttämiseksi. Olosuhteiden mittaaminen toteutetaan sisäilman lämpötila, kosteus ja hiilidioksidipitoisuuden viikon/2 viikon mittausjaksolla. Lisäksi lämpimän käyttöveden lämpötilan mitataan valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

Liite 6 Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys v. 2023

Tupakkavalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2023–24

VALVIRA						Kalajoen Ympäristöterveydenhuolto			
Tupakkalain valvontakohdetyyppi	Valvontakohteiden lkm yhteensä	kohde	Tarkastustiheyssuositus lkm/vuosi	suositusten mukaan	teensä suositusten mukaan	Tarkastusten määrä 2023	Valvontaan käytettävä aika (h) 2023	Tarkastusten määrä 2024	Valvontaan käytettävä aika (h) 2024

Tupakointikiellot ja -rajoitukset

Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	1	2	0,3	0,3	0,6	1	2	0	0
--	---	---	-----	-----	-----	---	---	---	---

Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito

Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	60	2	0,5	30	60	30	60	30	60
Tupakkatuotteiden tukkumyynti	0	2	0,5	0	0	0	0	0	0

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynti	31	2	0,5	15	30	15	30	16	32
---------------------------------------	----	---	-----	----	----	----	----	----	----

Liite 7 Tupakkalain painopisteet ja valvontaprojektit

1. laittoman kaupan ehkäisy/ tupakkavalvonnan yhteydessä ainakin yhdessä paikassa/vuosi tarkastetaan riskinarvioinnin perusteella 5 tuotetta tarkemmin ja perehdytään markkinoinnin valvontaan
2. omavalvonnan tukeminen, tupakkalain muutosten kertominen tarkastuksilla, 1222 lähetetyn lakimuutostiedotteen asioiden läpikäynti
3. järjestetään lähivalvontayksiköiden kanssa tilaisuus, jossa käydään läpi valvontasuunnitelmallisella tarkastuksella käytäviä asioita